

Sûdî-i Bosnevî'nin Ölüm Tarihi Meselesi

The Issue Of The Date Of Sûdî-i Bosnevî's Death

Bedriye Gülay Açar*

Öz

Sûdî-i Bosnevî şerh sahasındaki eserleriyle 16. yüzyıl Türk Şerh edebiyatının en müstesna şârihlerinden biridir. Türklerin, İslam medeniyetinin iki büyük dili Arapça ve Farsçayı öğrenirken karşılaşılabilecekleri zorlukları, bu dillerde kaleme alınmış mühim eserler üzerine Türkçe şerhler yazarak büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. O, Arapçaya ve Farsçaya olan vukufu; ibareler ve ifadeler üzerindeki ince dikkati, titizliği ve yerinde tespitleri; kendi içinde büyük ölçüde tutarlı ve dönemine göre gayet ilmî şerh yöntemiyle sadece Türk edebiyatı için değil, Arap ve Fars edebiyatları için de mühim bir şahsiyettir. Eserlerinin elyazması nüshalarının çokluğu, onun kendi devrinde de oldukça itimat edilen ve okunan bir şârih olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, kaynaklarda hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmayan şârihin ölüm tarihine dair bilgiler de ihtilaflıdır. Sûdî-i Bosnevî son eseri Şerh-i Bostân'ı 2 Şevval 1006 tarihinde tamamlamıştır ve onun bu tarihten sonra vefat etmiş olduğu bilgisi, kaynaklarda zikredilen en isabetli görüştür. Bu makalede Sûdî-i Bosnevî'nin hicrî vefat yılı ilim âlemine sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şârih, Türk Şerh edebiyatı, Sûdî-i Bosnevî, Şerh-i Bostân, ölüm tarihi.

* Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Abstract

Sûdî-i Bosnevî, with his commentarial works, is one of the most prominent commentators of the 16th century Turkish Commentary literature. He removed difficulties which Turks may encounter while learning Arabic and Persian the grand languages of Islamic civilization, by writing commentaries on the important literary works which were written in those languages. He is considered an important figure not only for Turkish literature but also Arabic and Persian literatures with his knowledge of Arabic and Persian languages, with his subtlety, accurateness, pertinent evaluations in expressions and phrases; with his method of commentary which is quite academic and consistent compared to his time. The multitude of hand-written copies of his works, shows that, he was widely read and considerably credited commentator of his time. However, in sources, there is not sufficient information about the commentator, additionally the date of his death is also controversial. Sûdî-i Bosnevî completed his last work, Şerh-i Bostân on 2 Shawwal 1006 (8 May 1597) and the information about his death after this date is the most precise argument which takes part in the sources. In this article, the date of Sûdî-i Bosnevî's death is presented to academia.

Key words: Commentator, Turkish Commentary literature, Sûdî-i Bosnevî, Şerh-i Bostân, the date of death.

Tarih biliminin kanatları altında doğan ve sonrasında başlı başına bir disiplin haline gelen biyografi, İslam medeniyeti dâhilinde büyük bir öneme sahiptir. İslam tarihçiliğinin Hz. Peygamber'in hayatı yani biyografisiyle başlaması, hadislerin bir araya getirilmesinin ardından ravilerin güvenilirliğinin tespiti için hayat hikâyelerinin önem kazanması, İslam tarihinde büyük rol oynamış önemli kimselerin hayatlarının örnek olmaları açısından insanlara sunulması arzusu ve Araplardaki neseple övünme alışkanlığı biyografinin başlangıçtan beri ön planda olmasını sağlamıştır.¹ Bütün bunların sonucu olarak Arap edebiyatında tabakat türü ortaya çıkmış ve birçok eser kaleme alınmıştır. İslamiyetin Farslar ve Türkler arasında yayılmasıyla tabakat türü geliştirilmiş, Farsça ve Türkçeyle de önemli eserler vücuda getirilmiştir.²

Arapların tabakat geleneğinin izleri, Fars ve Türk edebiyatlarında özellikle tezkirelerde kendini gösterir. Osmanlı kültüründe tezkire denilince akla şüara tezkireleri gelmektedir.³ Bu, o dönemde şiire verilen önem ve toplumun her kesiminden insanın şiire gösterdiği ilgi göz önünde bulundurulduğunda gayet tabiidir. 16. yüzyıldan itibaren Osmanlı edebiyatının en önemli nesir türlerinden biri addedilen ve kimisi dört başı mamur bir biyografik eser hüviyeti taşıırken kimisi antoloji mahiyetinde kalan şüara tezkireleri, divan şairlerinin hayatlarına, sanatlarına, şiirlerine, poetikalarına dair önemli bilgiler ihtiva eden kaynaklardır. Yine aynı yüzyıldan itibaren şüara tezkirelerinin yanı sıra âlimlerin, hattatların, musikişinasların, müderrislerin, kadıların, kazaskerlerin, şeyhülislamın, sadrazamların vb. biyografilerini ele alan eserlerin yazılması da ivme kazanmıştır. Bu biyografik eserler yer yer farklılık arz etmekle beraber belli ortak noktalar da göstermektedirler. Ele alınan şahıs belli bir yaşa geldikten, hatta bazen vefat ettikten sonra esere alındığı için doğum tarihinin verilmesi çok sık rastlanılan

1 Mustafa İsen, "Şair Biyografileri: Tezkireler", *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007, c. II, s./p. 107.

2 Mustafa İsen, "Türkçe Şair Biyografileri", *Tezkireden Biyografiye*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2010, s./p. 26.

3 Mustafa Uzun, "Tezkire (Türk Edebiyatı)", *DİA*, İstanbul İSAM: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2012, c.XLI, s./p. 69.

bir durum değildir. Bununla beraber isim, kronolojik ayrıntılar ve ölüm tarihi önemle üstünde durulan hususlar olmuştur.⁴

Şuara tezkirelerinde de bu gelenek çerçevesinde şairlerin hicrî vefat yılı üzerinde titizlikle durulmaya çalışıldığını görmekteyiz: "... sene biñ yüz yigirmi hilâlinde rahmet-i Rahmân'a intikâl eyledi."⁵; "biñ seksen yedi târihinde fevt olmuştur"⁶ gibi. Bazı tezkirelerde şairlerin vefatına düşürülen tarihler de mevcuttur: "Merhūma Sehî Bey gitdi Necâtî hây diyü târih dimişdür. Ammâ Necâtî Şun'isi demekle ma'rûf şâgirdi bu târihi kalb-i ba'z-ı hurûfla gitdüñ Necâtî âh eylemişdür"⁷ Hatta bazılarında tezkireciler, bizzat kendilerinin düşürdükleri tarihleri zikrederek şairin vefat yılına dair kesin bilgiye sahip olduklarını ortaya koymuşlardır: "İrtihâllerine hâme-i fakîrden bu târih-i tâmm zuhûr itmekle teberrûken keşîde-i silk-i suture kılındı. Li-münşî 'ihi."⁸

Bir şairin ya da nasirin ölüm tarihi, kendisine isnat edilen eserlerin ona ait olup olmadığı meselesini aydınlatılabilir. Yani üslup, metin satırları arasındaki göndermeler vb. tespitlerden önce metnin telif tarihini müellifin ölüm tarihi ile karşılaştırmak, araştırmacı için büyük bir kolaylıktır. Yazarın etkilendiği diğer şairlerin-nasirlerin ve eserlerin tespitinde de ölüm tarihini bilmek pratik bir çözümdür. Herhangi bir tarihî, sosyo-kültürel, siyasi vb. olayın müellifi etkileyip etkilemediğini anlamak için de aynı şey söz konusudur. Fakat bir nasirin hayatı hakkında bilgi sahibi olmak istediğimizde, şuara tezkireleri kadar titizlikle hazırlanmış müstakil bir kaynak bulmak oldukça zordur. Nasirlerin vefatına tarih düşürülmesi ise şairlerinkine kıyasla çok nadirdir.

4 Mustafa İsen, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s./p. 109.

5 Adnan İnce, *Tezkiretü's-Şu'arâ Sâlim Efendi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s./p. 410.

6 Pervin Çapan, *Tezkire-i Safâiyî: NUHBETÜ'L-ÂSÂR MİN FEVÂ'İDİ'L-EŞ'ÂR (İnceleme-Metin-İndeks)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s./p. 312.

7 Filiz Kılıç, *Meşâ'irü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2010, c.II, s./p. 855.

8 Sadık Erdem, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı (İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994, s./p. 187.

Ölüm tarihi hususunda kaynakların çoğunun muhtelif tarihler verdiği Sûdî-i Bosnevî 16.yüzyılın meşhur şârihlerinden biridir ve metin şerhi sahasında çağının otoritesi bir şahsiyettir. Özellikle Sadî-i Şîrâzî'nin Gülistân ve Bostân isimli eserlerine, Hâfız-ı Şîrâzî'nin divanına yazdığı şerhleriyle Türk edebiyatında da Fars edebiyatında da müstesna bir yere sahiptir. Eserlerinin nüshalarının çokluğu, hiçbir şüpheye mahal vermeksizin, döneminde de sonrasında da epey rağbet gördüğünü ispatlamaktadır. Bu kadar meşhur bir müellif olmasına rağmen kaynaklarda hayatı hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. Özellikle ölüm tarihine dair verilen malumatlarda ciddi ihtilaflar mevcuttur.

Gerçek ismi Ahmed olan Sûdî-i Bosnevî, Bosna'nın Foça şehrine bağlı Çayniça kasabasının Sudiçi köyünde dünyaya gelmiştir. İlk eğitimine Foça'da başlamış, Sarayova'da devam etmiştir. Daha sonra İstanbul'a gelmiştir. İlim tahsil etme arzusu, onu Osmanlı coğrafyasının önemli merkezlerini dolaşmaya sevk etmiştir. Bu seyahatleri sırasında, işinin ehli kimselerden eğitim almakla kalmamış; ileride şerh edeceği eserlerin ait olduğu kültür atmosferini bizzat soluyup bu atmosferin içinde yetişmiş kimselere sorularını sorma fırsatı elde etmiştir. Böylelikle şârih kimliği kazanma yolunda emin adımlarla ilerlemiştir. Eserlerinden anlaşıldığına göre 20-25 yaşlarında Diyarbakır'a giderek o dönemin önemli Farsça hocalarından biri olarak kabul gören Muslihuddîn-i Larî'den Farsça öğrenmiştir. Yine Molla Ahmed-i Kazvînî, Mevlânâ Sabûhî-i Bedahşânî gibi meşhur âlimlerden Fars dili ve kültürüne dair eğitim almıştır. Diyarbakır'dan sonra Şam'a geçmiş Halimî-i Şirvanî'den Gülistân dersleri okumuştur. Şam'da ne kadar süre kaldığı kesin olarak bilinmemektedir, fakat Şerh-i Gülistân'da satır aralarında verdiği malumatlar, onun burada uzun bir müddet kalıp ilim tahsil ettiğini göstermektedir. Şam'dan sonra Bağdat'a geçmiş, Kufe ve Trablus'u da görmüştür. Nəcəf'te bulunduğu sırada Efdalüddîn'in derslerine katılmış, Hâfız Divanı'ndaki müşküllerini halletmek adına ondan yardım almıştır. Yine Şerh-i Gülistân'ın satır aralarına serpiştirdiği malumatlardan, yoğun ve uzun seyahatleri arasında Hac farizasını yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Bütün bunların ardından İstanbul'a dönen Sûdî-i Bosnevî, İbrahim Paşa Sarayı'ndaki gilmân-ı hâssa hoca olarak

tain edilmiştir. Bir süre sonra emekli olmuştur. Emekliliğinden sonra inzivaya çekilmiş ve ömrünün sonuna kadar eser kaleme almakla meşgul olmuştur. Tahrif olan mezar taşı ve kaynaklardaki bilgilerin tutarsızlığıyla ilişkili olarak, şârihin kesin ölüm tarihi daima muallakta kalmıştır.⁹ Son eseri Şerh-i Bostân'ı 2 Şevval 1006 (8 Mayıs 1598) tarihinde tamamlamıştır ve bu malumat doğrultusunda şârihin bu tarihten sonra vefat ettiği görüşü genel kabul görmüştür.

Bununla birlikte çeşitli kaynaklarda, şârihin ölüm tarihiyle ilgili farklı görüşler de yer almaktadır. Biz belli başlı kaynaklarda zikredilen bilgileri sıraladıktan sonra, kendi değerlendirmemiz çerçevesinde kanaatimizi sunacağız.

Keşfü'z-Zünûn 'an-Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn: 17.yüzyılın meşhur ve velut müellifi Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn adlı eserinde, şârihin ölüm tarihini "1000 senesi civarı" olarak zikreder.¹⁰ Şerh-i Bostân'ın 1006 yılında tamamlandığı göz önüne alınırsa, Kâtib Çelebi'nin bu ayrıntıyı atladığı düşünülebilir. Yine Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn'daki "Bostân" maddesinde bu esere yapılan şerhleri sıraladıktan sonra, en geniş, en güzel ve doğruya en yakın olan şerhin Sûdî-i Bosnevî'ye ait olduğunu söyler.¹¹

Hadâ'iku'l-Hakâyık fî-Tekmîleti'ş-Şakâyık: Yine 17.yüzyılın meşhur mesnevi şairi Nev'îzâde Atâyî de Hadâ'iku'l-Hakâyık fî-Tekmîleti'ş-Şakâyık adlı eserinde şairin ölüm tarihine dair şu bilgiyi not düşmüştür: "Ol meşgale-i şerîfe ile biñ hüdûdında sermâye-i 'ömri itmâm ve 'azm-i râhatgede-i dârü's-selâm eyledi."¹² Görüldüğü üzere Nev'îzâde Atâyî de Kâtib Çelebi gibi,

9 Nazif M. Hoca, *Sûdî, Hayatı, Eserleri ve İki Risalesi'nin Metni*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980, s./p. 11-16; Ozan Yılmaz, *Gülistan Şerhi (Sûdî-i Bosnevî)*, İstanbul: Çamlıca Basım Yayın, 2012, s./p. XLV-L.

10 Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn 'an-Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971, c. I, s./p. 244.

11 Kâtib Çelebi, s./p. 245.

12 Nev'îzâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâyık fî-Tekmîleti'ş-Şakâyık* (Şakâiku'n-Nu'mâniyye ve Zeylleri) (haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul: Çağrı Yayınları,

şârihin 1000 yılı civarında vefat ettiğini belirtmektedir.

Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nesebi ve'l-Künâ ve'l-Lakâb: Biyografi âlimi, hattat ve mutasavvıf Müstakîmzâde Süleyman, Mecelletü'n-Nisâb isimini taşıyan Arapça kaleme aldığı bibliyografik eserinde şârih hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, şârihin 1000 yılında vefat ettiğini zikreder.¹³ Bu tespit de Şerh-i Bostân'ın tamamlandığı 1006 yılından öncesini işaret ettiği için hatalıdır.

Osmanlı Müellifleri: Osmanlı Müellifleri'nin yazarı Bursalı Mehmed Tâhir, eserindeki Sûdî maddesinde şârihin 1005 yılında İstanbul'da vefat ettiğini ve kabrinin İstanbul'un Aksaray semtindeki Yusuf Paşa Camii haziresinde olduğunu söyler.¹⁴

Sûdî, Hayatı, Eserleri ve İki Risalesi'nin Metni: Nazif M. Hoca, Sûdî-i Bosnevî hakkında yapılan ilk derli toplu çalışmalardan biri olan "Sûdî, Hayatı, Eserleri ve İki Risalesinin Metni" isimli eserinde Sûdî'nin ölüm tarihi hakkında tespitte bulunurken "şârihimizin ölüm tarihi tam olarak bilinmemektedir (...) Ancak Sadî'nin Farsça Bûstân adlı eserine yazdığı şerhi 2 Şevval 1006 /8 Mayıs 1598 tarihinde tamamladığına bakılarak onun en erken bu yılda veya bundan birkaç yıl sonra öldüğü anlaşılmaktadır" ifadesini kullanmıştır.¹⁵

Gülîstan Şerhi (Sûdî-i Bosnevî) / Şerh-i Divan-ı Hafız: Bosnalı Sûdî: İnceleme-Tenkitletli Metin / "Sûdî Bosnevî" DİA: Sûdî-i Bosnevî'nin Şerh-i Gülîstân isimli eseri üzerine çalışan Ozan Yılmaz, yine Şerh-i Dîvân-ı Hâfız isimli eseri üzerine çalışan İbrahim Kaya ve TDV İslam Ansiklopedisi'nde yer alan "Sûdî Bosnevî" maddesinin yazarı Muhammed Aruçi de şârihin ölüm tarihi hu-

1989, c.II, s./p. 332.

13 Müstakîmzâde Süleyman Sadeddîn Efendi, *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nesebi ve'l-Künâ ve'l-Lakâb*, Süleymaniye Kütüphanesi: Hâlet Efendi 628, vr. 262a.

14 Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri* ve Ahmed Remzi Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi, haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2000, c.I, s./p. 324.

15 Nazif M. Hoca, s./p. 16.

susunda Nazif M. Hoca ile müttefik olduklarını belirtmişlerdir.¹⁶ Sûdî-i Bosnevî, son eseri olan Şerh-i Bostân'ın sonuna eserin bitiş tarihine dair şu tarihi düşmüştür:

“Şu dem kim âhîr oldı şerh-i Bostân
Be-‘avn-i Hâlık u Hännân-ı Mennân
Meh-i şevvâlûn ikinciydi rûzı
Dağı ‘îd-i şıyâmuñ ey sülhan-dân
Ġav idi hem sene ol demde ey yâr
Dağı evvel bahâr u vaqt-i seyrân
Sa‘âdet bulsun okuyup yazanlar
Dağı sehv ü haţâsın düzen insân”¹⁷.

“Ġav” ibaresinin ebced hesabına göre karşılığı, eserin tamamlanış yılı olan 1006’dır. Sûdî-i Bosnevî’nin son eseri olan Şerh-i Bostân’ı 1006/1598 yılında tamamlaması, şârihin en erken bu yılda vefat etmiş olabileceğini göstermektedir. Yani Sûdî-i Bosnevî’nin 2 Şevval 1006 /8 Mayıs 1598 tarihinden sonra vefat etmiş olması kesin bir bilgidir.

El yazmalarının başında veya sonunda yer alabilen fevaid kayıtları, esere sahip olan veya eseri okuyan biri tarafından düşülmüş; beyitlerin, çeşitli faydalı bilgilerin, bazı önemli kişilerin doğum ve ölüm tarihlerinin, ilaç reçetelerinin, zelzele, salgın hastalık, yangın gibi toplum hayatını etkilemiş felaketlerin vb. kaydedildiği, genellikle birkaç satır veya biraz daha fazlasından müteşekkil notlardır.¹⁸ Bir fevaid kaydı, ihtiva ettiği bilgilerle çok önemli bir tarihî vesika haline gelebilir. Nitekim Yunus Emre’nin biyografik eserlerde yer almayan ölüm tarihi bir yazmadaki fevaid kaydın-

16 Ozan Yılmaz, s. L.; İbrahim Kaya, *Şerh-i Divan-ı Hafız: Bosnalı Sûdî: İnceleme-Tenkitli Metin*, Malatya: Özserhat Matbaacılık, 2013, c.I, s./p. 94; Muhammed Aruçi, “Sûdî Bosnevî”, *DİA*, İstanbul İSAM: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2009, c. XXXVII, s./p. 466.

17 Sûdî-i Bosnevî, *Şerh-i Bostân*, Beyazıt Devlet Kütüphanesi No:5494, vr. 577b.

18 Orhan Bilgin, “Fevâid Kaydı”, *DİA*, İstanbul İSAM: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 1995, c. XII, s./p. 501

dan tespit edilmiştir.¹⁹ Şerh-i Bostân'ın bir nüshasının son sayfasında bir fevaid kaydı bulunmaktadır. Sûdî-i Bosnevî'nin eserlerini okuyan ve anlayan bir meraklı tarafından yazıldığı anlaşılan bu kısa notta, şârihin vefat yılı ve bu yıla düşürülmüş tarih yer almaktadır: "Şârihüñ vefâtı târihi ğazâ düşmişdür: 1008."²⁰ İfadeye göre Sûdî-i Bosnevî hicrî 1008 (m.1599-1600) yılında vefat etmiştir ve ebced hesabıyla bu yıla karşılık gelen ğazâ kelimesi onun vefatına düşürülmüş bir tarihtir. Çünkü ğazâ kelimesi gayn, zâ ve elif harflerinden müteşekkildir; bu harflerden gaynın ebceddeki karşılığı bin, zânın yedi ve elifin birdir, bunların toplamı da bin sekiz sayısını vermektedir. Sûdî-i Bosnevî'nin, Hâfız Divanı, Gülistân ve Bostân'a yazdığı şerhlerin bitirilişine sırasıyla ğac²¹ (h.1003), ğad²² (h.1004) ve ğav (h.1006) kelimeleriyle tarih düşmesi göz önüne alındığında, kendi vefatına yine gayn harfinin yer aldığı "ğazâ" kelimesi ile tarih düşürülmesi daha bir anlam kazanmaktadır.

Bununla birlikte 16.yüzyılın bir başka meşhur şârihi de Şem'î'dir. Sûdî-i Bosnevî'nin Gülistân, Bostân ve Hâfız Divanı şerhlerindeki reddiyelerinde eleştirdiği şârihlerden biri olan Şem'î, 21 Safer 1009/1 Eylül 1600 tarihinde tamamladığı Şerh-i Subhatü'l-Ebrâr isimli eserinde Sûdî'den bahsederken "merhum" ifadesini kullanır: "Merhûm Sûdî menzil-i h'âbdan murâd dîdedür dimişdür ammâ ğaḫâ-yı fâhiş idüğü ziyâde rüşendür ve bu ğaḫâyâ sebep idüğü anuñ ğaflet ü 'inâd u ta'aşşubıdur."²³ Bu husus, Sûdî-i Bosnevî'nin 21 Safer 1009/1 Eylül 1600 tarihinden önce vefat etmiş olduğuna kesin bir delildir ve fevaid kaydındaki vefat yılının doğru olduğunu göstermektedir. Buna göre Sûdî-i Bosnevî'nin vefat yılı h.1008 (m.1599-1600)'dir.

19 Orhan Bilgin, s./p. 501

20 Sûdî-i Bosnevî, *Şerh-i Bostân*, Süleymaniye Kütüphanesi, Muğla Hoca Mustafa Efendi 42, vr. 551b.

21 İbrahim Kaya, c.I, s./p. 319.

22 Ozan Yılmaz, s./p. CCCV

23 Taner Gök, "Şem'î Şem'ullâh ve Şerh-i Subhatü'l-Ebrâr'ı (İnceleme-Tenkritli Metin)", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s./p. 443.

Edebî metinler, edebiyat ve tarih disiplinlerinden beslenerek vücuda gelen edebiyat tarihinin en önemli kaynaklarıdır. Matbaanın kullanılmaya başlamasından önce elde yazılarak çoğaltılan el yazmaları ise ihtiva ettikleri çeşitli özelliklerle; ferağ kaydı, mukabele kaydı, fevaid kaydı, kıraat ve sema kaydı vb. malumatlarla bizlere hem tarih hem de edebiyat tarihi disiplinleri adına önemli bilgiler verirler. Bunların özenle incelenmesi muallakta kalan pek çok sorunun hallolmasına yardımcı olabilmektedir. Yine müelliflerin eserlerinde başka müellifler hakkında verdikleri bilgiler, onlara hitap şekilleri de araştırmacılar için ipuçları barındırabilir. Özellikle şerh metinlerinde yer alan reddiyeler, dönemin edebî tenkit sistemini, şârihin bakış açısını ve ilmîni göstermelerinin yanı sıra çeşitli ipuçları taşıyabilmeleri açısından da kıymete sahiptirler. Bütün bunlar ışığında, Şerh-i Bostân'ın ve Şerh-i Sübhatü'l-Ebrâr'ın tamamlandıkları tarihler göz önüne alınırsa, Sûdî-i Bosnevî'nin ölüm tarihi 2 Şevval 1006 /8 Mayıs 1598 ile 21 Safer 1009/1 Eylül 1600 tarihi arasında olmalıdır. Şerh-i Bostân'ın bir nüshasının son varağının kenarında yer alan nottaki 1008 (m.1599-1600) yılı da bu iki tarih arasındaki zaman dilimi içindedir. "Ġazā" kelimesiyle ebced hesabına göre tarih düşürülen hicrî 1008 (m.1599-1600) yılı, bütün bu bilgiler ışığında, şârihin kesin vefat yılı olmalıdır.

Kaynakça

- Aruçi, Muhammed: “Sûdî Bosnevî”, *DİA*, İstanbul İSAM: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2009, c. XXXVII.
- Bilgin, Orhan: “Fevâid Kaydı”, *DİA*, İstanbul İSAM: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 1995, c. XII.
- Bursalı Mehmed Tâhir: *Osmanlı Müellifleri ve Ahmed Remzi Ak-yürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi*, haz. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2000, c.I.
- Çapan, Pervin: *Tezkire-i Safâyî: NUHBETÜ'L-ÂSÂR MİN FEVÂ'İDİ'L-EŞ'ÂR (İnceleme-Metin-İndeks)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005.
- Erdem, Sadık: *Râmiz ve Âdâb-ı Zuraîfâ'sı (İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994.
- Gök, Taner: “Şem'î Şem'ullâh ve Şerh-i Subhatü'l-Ebrâr'ı (İnceleme-Tenkidli Metin)”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Hoca, Nazif M.: *Sûdî, Hayatı, Eserleri ve İki Risalesi'nin Metni*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980.
- İnce, Adnan: *Tezkiretü'ş-Şu'arâ Sâlim Efendi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005.
- İsen, Mustafa: “Şair Biyografileri: Tezkireler”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007, c. II.
- İsen, Mustafa: “Türkçe Şâir Biyografileri”, *Tezkireden Biyografiye*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2010.
- Kâtib Çelebi: *Keşfü'z-Zünûn 'an-Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971, c. I.
- Kaya, İbrahim: *Şerh-i Divan-ı Hafız: Bosnalı Sûdî: İnceleme-Tenkidli Metin*, Malatya: Özserhat Matbaacılık, 2013, c.I.
- Kılıç, Filiz: *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2010, c.II.

Müstakîmzâde Süleyman Sadeddîn Efendi: *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nesebi ve'l-Künâ ve'l-Lakâb*, Süleymaniye Kütüphanesi: Hâlet Efendi 628.

Nev'îzâde Atâ'î: *Hadâ'iku'l-Hakâyık fi-Tekmîleti's-Şakâyık* (Şakâiku'n-Nu'mâniyye ve Zeylleri) (haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989, c.II.

Sûdî-i Bosnevî: *Şerh-i Bostân*, Beyazıt Devlet Kütüphanesi No:5494.

Sûdî-i Bosnevî: *Şerh-i Bostân*, Süleymaniye Kütüphanesi, Muğla Hoca Mustafa Efendi 42.

Uzun, Mustafa: "Tezkire (Türk Edebiyatı)", *DİA*, İstanbul İSAM: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, 2012, c.XLI.

Yılmaz, Ozan: *Gülistan Şerhi (Sûdî-i Bosnevî)*, İstanbul: Çamlıca Basım Yayın, 2012.